

ιερατικὸν προϋστάμενον τοῦ ἐκεῖ ἑλλην. ναοῦ· αὐτὸς ἐσπούδασε πρὸ τοῦ 1880 τοὺς ἀνεπιούς του, τὸν Μιχαὴλ Κάλφουλον, ἱατρὸν τοῦ Πέραν καὶ τὸν Χρῆστον Κάλφουλον, ἐπίσης ἱατρὸν.

Τὸ χωρίον εἶχεν 160 οἰκογενεῖας γεωργῶν καὶ προμηθευτῶν οἰκοδομησίμου ξυλίας. Εἰς αὐτὸ ὑπῆρχεν παλαιὸς ναὸς τῆς ἁγ. Παρασκευῆς καί, νεώτερος, ὁ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος.

Τὸ σχολεῖον του εἶχεν 80 μαθητάς, ὑπὸ ἓνα διδάσκαλον ἀντὶ 36 λ. Τ. καὶ τὸ σιτάρι τῆς χρονιάς του. Μετὰ τὸ 1884 ἐκτίσθη ἀρρεναγωγεῖον καὶ ἰδιαίτερον παρθεναγωγεῖον.

Κατὰ τὸ 1924 οἱ Γοιφλικοῖλιῆδες προσέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγκατεστάθησαν παρὰ τὴν ἀρχαίαν Πέλλην, Β. τῆς λίμνης τῶν Γενιτσῶν, παρὰ τὰ λουτρά τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, εἰς τὸ 40ὸν χμ. τῆς δημοσίας ὁδοῦ Θεσσαλονίκης—Γενιτσῶν, καταγινόμενοι ἤδη εἰς τὴν κατασκευὴν καρβούνων.

Φαναράκι.

42.—Φαναράκι¹⁾ ἢ Ρούμελι Φερέ, Φάρος καὶ Πάνιον²⁾, χωρίον καὶ ἀκρωτήριον. Τὸ ὄνομά του ὀφείλει εἰς τὸν φάρον τῆς βορείου εὐρωπαϊκῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου, ποῦ ὑψοῦνται ἐπὶ ὀκταγώνου πύργου, κτισθέντος τὸ 1769 ἀπὸ ἑλλήνα ἀρχιτέκτονα.

Ὁ Ξενοφῶν ἱστορεῖ ὅτι οἱ Θράκες οἱ οἰκοῦντες εἰς τὰ κατὰ μῆκος τοῦ Βοσπόρου σπήλαια, ἐχώριζον τὰς γαῖας τῶν με ἐξαιρετικὴν ἀκρίβειαν με ὑψηλὰ ὄρια (περιθέρες). Πρὸ τοῦ προφυλακτικοῦ δὲ αὐτοῦ μέτρου τῆς ἰδιοκτησίας, ἀλληλοεσφάζοντο καθημερινῶς κατὰ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπολειμμάτων τῶν καρabiῶν, ποῦ ἐξώκελλον εἰς τὰς ὄχθας, ὠθούμενα ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸν τρομερὸν «θρακιᾶν», τὸν «καραγιαλῆν» καὶ θριμματιζόμενα εἰς τὰς νησίδας καὶ τοὺς σκοπέλους, ποῦ ἀναδύουν κάτω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν ἀκοίμητον αὐτὸν φάρον. Αἱ Κυάνεαι ἢ Συμπληγάδες³⁾ ἢ Συνορμάδες καὶ Πλαγκταί, ζῆνουν εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ μητροπολίτης ἔλαβε τὴν «φήμην» ἀπὸ τοῦ 1746 «πανιερώτατος Δέρκων, ὑπέρτιμος καὶ ἑξαρχος Βοσπόρου Θρακικοῦ καὶ Κυνέων».

Δυτικῶς δὲ τοῦ χ. Φαναράκι, παράλιον ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, εἶναι τὸ λιμανάκι τῆς Χηλῆς—σκάλα δι' ἀγκυροβόλημα, τ. Κήλιας. Ἐκ τῆς Χηλῆς αὐτῆς ὁ ἐπίσκοπος Δέρκων παλαιότατα ἐγράφετο καὶ ὀνομάζετο ἀπὸ τοῦ

1) Ὁμώνυμον χωρίον τῆς Θράκης, παραθαλ. ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου ἢ Παρθένιον.

2) Ὁ Χάμμερ τὸ παράγει ἐκ τοῦ rannum=ψωμί.

3) Μία τῶν Συμπληγάδων, ὡς ἐκ τοῦ σχηματὸς τῆς, λέγεται τουρκ. οὐρεμέ-τασι=ρόκα, ἡλακάτη.

Αἰνὴ
Faidr
Γεννίαι:
-θρακιῶν
τ. Ἰτ! 1940
v. 154-156
(47-49)

783 «Δέρκων και Χηλῆς», ὅπως και οἱ ἀρχιεπίσκοποι πρὸ τῆς ἀλώσεως, μέχρις οὗτου ἢ Ἀρχιεπισκοπὴ ἐτιμήθη εἰς Μητρόπολιν, πρὸς τὰ τέλη τοῦ ἰδ' αἰῶνος.

Εἰς τὸ φρούριον δὲ τῆς Χηλῆς, ἡ φύλαξις τοῦ ὁποίου ἦτο ἀνατεθειμένη ἀπὸ τὸν φιλελεύθερον Σελίμ Γ', ὅπως και τὸν Μουσταφᾶν Δ', εἰς τοὺς Λαζοὺς δοκίμους, ὑπὸ ἀρχηγὸν τὸν Καμπακτση ὀγλοῦ, Ἰουλ. 1808, ἐφονεύθη ὁ τελευταῖος, ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ Σελίμ, πού ἤλπισαν νὰ κατορθώσουν νὰ τὸν ἐπαναφέρουν εἰς τὸν θρόνον· ἀλλ' ὁ Μουσταφᾶς Δ', προλαβὼν ἐφόνευσε τὸν Σελίμ, 16)7)1808, και συνωμοσία ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶν πασᾶν Μπαϊρακτάρην ἀπέτυχε. Εἰς τὸν κολπίσκον ὑπάρχει ναυαγοσωστικὴ ὑπηρεσία· αὐτὸς ἀποτελεῖ ἀλιευτικὸν σταθμόν· κατὰ Σ)βριο και Ὁ)βριον ἰδίως· ἐδῶ ἀλιεύονται οἱ θύννοι¹⁾, τῶν ὁποίων τὰ ψυροκάϊκα σταθμεύουν συνήθως εἰς τὸ λιμανάκι τῆς Χηλῆς.

Τὸ Φαναράκι ἐπὶ βυζαντινῶν ἦτο σημαντικὴ πόλις τοῦ θρακικοῦ θέματος. Τὸ 1877 ἡ κοινότης ἐξέδωκε χάριτα «ἀντικαταστατικά» νομίματα τῶν 10, 20 και 40 παραδάων ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ναὸς Ἁγ. Γεωργίου, Φαναράκι, Ρούμελης»²⁾.

Μετὰ 7 ἔτη ὁ Καλέμης εὐρήκεν ἐκεῖ 150 οἰκογενείας ὀρθοδόξων ψαράδων γύρω ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ ὁποίου συνέρρεον προσκυνηταὶ ἀπο χωρία πέντε και ἐξ ὠρῶν ἀποστάσεως.

Εἶχε σχολεῖον μικτὸν μὲ 60 ἀγόρια και 30 κορίτσια ὑπὸ διδάσκαλον τὸν ψάλτην τῆς ἐκκλησίας, ἀντὶ 50 λ. Τ. ἐτησίως, ἤτοι πρὸς 4 λίρας και πλέον μηνιαίως, ὅπως και εἰς Μπαχτσέκιοι· διότι εἰς τὰ παρὰ τὸν Εὔξεινον, ψυχρότατα αὐτὰ χωρία, δύσκολοι ἐδέχοντο νὰ μείνουν διδάσκαλοι. Ἐδῶ ἐγεννήθη ὁ οἰκ. πατριάρχης Γρηγόριος Σ', ὁ Φουρτουνιαδης, τοῦ ὁποίου ὁ ἀνεμὸς ἐχάρισεν εἰς τὴν σχολὴν κτήματα, τὰ ἐνοίκια τῶν ὁποίων ἀπετέλουν τοὺς πόρους τῆς.

Τὸ 1914 τὸ Φ. εἶχε μόνον 470 κατοίκους, οἱ ὁποῖοι ἐκδιωχθέντες μεταξὺ Ἰανουαρίου και Αὐγ. 1915, μετῴκησαν ἐντὸς τῆς Κ)λεως, δευνοπαθήσαντες, ὅπως οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῶν χωρίων τῆς Δέρκων, μέχρι τοῦ 1924, ὅποτε προσέφυγον ὀριστικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα· συνγκρίσθησαν εἰς τὸ Πέραμα τοῦ Πειραιῶς και ἄλλοι διεσκορπίσθησαν.

43—47. Εἰς τὰς ἀνωτέρω 42 χριστιανικὰς κοινότητας τῆς Δέρκων κατὰ καιροὺς περιελήφθησαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν συνοικίαν τοῦ Κι ρ ἐ τ ς

1) Οἱ θύννοι εἶναι μεγάλαι παλαμηδες, τὸ «τορίκια» ἢ «τοιγκιανὲ παλαμούτ», κατάλληλα διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς λακέρδας, ἀντιθέτως πρὸς τὰ «κουζοῦ παλαμούτ» ἢ παλαμδάκια, τὰς βυζαντινὰς θυννίδας τοῦ Ἀντιφάνους (Ἀθήν. Lib. III, 119 β')

2) Εἰς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἐναντί του Φαναράκι τῆ. Ἀνατολῆς.

μ π ο υ ρ ο ῦ (Θεραπειά) καὶ οἱ ἐξῆς αὐτοτελεῖς οἰκισμοί:

Τὸ Μ π ο σ ν ά κ ι ο ῦ, χωρίον συνοικισθὲν ἀπὸ Βοσνίουσ ἢ Βοσνάκουσ, ἴσως ἀτογόνουσ τοῦ παλαιοῦ θρακικοῦ ἔθνουσ τῶν Τριβιλλῶν τῆσ ἀρχαίας Μυσίας.

Τὸ Ν α κ ά σ κ ι ο ῦ, βυζαντινὸν Ἐννακόσια ἢ Ἀνακόσια (Γεδεῶν, Θρακ. Κέντρα, «Θρακικά», 7ος, 1935) κεῖται ΝΑ τῶν Καστανεῶν, μεταξὺ τῶν λιμνῶν τοῦ Δέρκοσ καὶ τοῦ Ρηγίου καὶ ἀναφέρεται κατοικούμενον κατὰ τὸν ἰδ' αἰῶνα, ἐπὶ Παλαιολόγων περὶ τὰ μέσα τοῦ ἰθ' αἰ. ὡσ Νακάσ τσιφλήκι, ἦτοι ἀγρόκτημα ἐλαιοχρωματιστοῦ, ἔγινε κτῆμα τοῦ Μακροχωρίτου Νικολάκη Χατζοπούλου καὶ ἔπειτα περιῆλθεν εἰς Τοῦρκον καὶ ἐξειλίχθη εἰς τουρκοχώρι μὲ 100—120 οἰκογενείασ.

Ὁ Ἄ η Μ ά μ α σ (Μακροχώρι), ποῦ ἀπετέλει ἀγρόκτημα τοῦ θησαυροφυλακίου, ἐκ ἐλλιεργεῖτο κατὰ τὸν ἰθ' αἰῶνα ἀπὸ Πυργίουσ καὶ μετὰ τὸ 1900 ἀπὸ τὸν Μαιτσούλην, κάτοικον τοῦ Ἀβάσκιοῦ.

Τέλος τὸ Φ λ ω ρ ί (ο ν) ἢ τὰ Φλώρια αὐτὸ ἀπέτελεσε περὶ τὰ μέσα τοῦ ἰα' αἰ. ἔπαυλιν τοῦ ἄρχοντοσ Νικολάου πατρισταρχικὸν γράμμα Παρθενίου Δ', τὸν μᾶιον 1660 (Σάθα Μ.Β.Γ., σ. 595) κανονίζει τὰ τοῦ ναύσκου του τῆσ Κοιμήσεωσ τῆσ Θεοτόκου, «ἀπερωθέντοσ ὑπὸ τοῦ κυρίτη Χρυσογόνου» κατὰ τὸν ἰθ' αἰῶνα ἀπετέλει ἀγρόκτημα τοῦ ἀρμενίου Ἀγκὸπ πασᾶ Δαδιᾶν Μπαρουτσήμαση, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐτρέφοντο τὰ πολυάριθμα πουλάρια του, αἱ θρόνισσαι πῶλοι τοῦ Ὀμήρου, (τουρκ. χεργκελέδες), ἐξελιγθὲν εἰς θαυμασίαν ἔξοχὴν, ἰδιαιτέρωσ ἀγαπητὴν εἰς τοὺσ Μακροχωρίτασ· πληθυσμὸν μόνιμον δὲν εἶχεν ἢ τὸν ἐνοικιαστὴν τοῦ ζυθεστιατορίου του, ὀλίγουσ ἔργατασ καὶ ὑπαλλήλουσ. Μετὰ τὸ 1922 ἐθεωρήθη ἐγκαταλειμμένη περιουσία, ἀνήκουσα εἰς τὸ Κράτοσ. Ἦδη (1938) ἀποτελεῖ τὸ πολυσύχναστον καὶ ἐκλεκτότερον κέντρον διασκεδάσεωσ, ποῦ δικαιολογοῦν αἱ πάνυψηλοὶ ἀκακίαι του—ἰδίωσ τὸν Μάιον—μὲ τὴν σκίιν, τὸ θρόνισμα, τὴν δροσιὰν καὶ τὸ θεῖον ἄρωμά των, μεταβάλλουσαι εἰς Ἠλύσια τὰ χαρωπὰ νησάκια τοῦ ποταμίσκου, ποῦ διαρρέει τὴν ἔκτασιν, ὅπωσ οἱ πρὸσ βορρᾶν του ἀγροί, ἢ μοναδικὴ ἀμμουδιὰ τῆσ παραλίασ του νοτίωσ καὶ τὸ γαλαξορόδινον ἡλιοβασίλευμα τοῦ κολπίσκου του, ἔγραψαν εἰς τὴν ψυχὴν μας τὴν ἀλησμόνητον εἰκόνα του.

Τὰ χωριά Ἀγισματάκι, Ἀρναούκιοῦ, Βελιγράδι, Γενὶ μαχαλέ, Λαγιά Καδίν, Δέρκοσ, Δομουζ δερέ, Θεραπειά, Ἰμπροχώρι, Καλλιῶ, Καστανιές, Κεφελήκιοῦ, Κιουτσούκιοῦ, Κιρὲτς μπουρνοῦ, Λαζάρκιοῦ, Μπαχτσέκιοῦ, Μπουγιούκ δερε, Νειχωράκι, Ντελῆ Γιουνούζ, Ὀκλαλῆ, Πύργοσ, Τσανάκτα, Τζελέπκιοῦ, Τζεμπετζή, Τσιφλίκιοῦ, Φαναράκι, ἄλλοτε ἀνήκοντα εἰς τὴν αὐτὴν ὑποδιοίκησιν, ἀπεσπᾶσθησαν ἤδη εἰς ἄλλασ διοικήσεισ.

ἱερατικὸν προϊστάμενον τοῦ ἐκεῖ ἑλλήν. ναοῦ· αὐτὸς ἐσπούδασε πρὸ τοῦ 1880 τοὺς ἀνεψιούς του, τὸν Μιχαὴλ Κάλφωγλου, ἱατρὸν τοῦ Πέραν καὶ τὸν Χρήστον Κάλφωγλου, ἐπίσης ἱατρὸν.

Τὸ χωρίον εἶχεν 160 οἰκογενείας γεωργῶν καὶ προμηθευτῶν οἰκοδομησίμου ξυλείας. Εἰς αὐτὸ ὑπῆρχεν παλαιὸς ναὸς τῆς ἁγ. Παρασκευῆς καὶ, νεώτερος, ὁ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος.

Τὸ σχολεῖον του εἶχεν 80 μαθητάς, ὑπὸ ἓνα διδάσκαλον ἀντὶ 36 λ. Γ. καὶ τὸ σιτάρι τῆς χρονιάς του. Μετὰ τὸ 1884 ἐκτίσθη ἀρρεναγωγεῖον καὶ ἰδιαίτερον παρθεναγωγεῖον.

Κατὰ τὸ 1924 οἱ Τσιφλικιοῦλλῆδες προσέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγκατεστάθησαν παρὰ τὴν ἀρχαίαν Πέλλην, Β. τῆς λίμνης τῶν Γενιτσῶν, παρὰ τὰ λουτρά τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, εἰς τὸ 40ὸν χμ. τῆς δημοσίας ὁδοῦ Θεσσαλονίκης—Γενιτσῶν, καταγινόμενοι ἤδη εἰς τὴν κατάσκευσιν καρβούνων.

Φαναράκι.

42.—Φαναράκι¹⁾ ἢ Ροῦμελι Φενεὸ, Φάρος καὶ Πάνιον²⁾, χωρίον καὶ ἀκρωτήριον. Τὸ ὄνομά του ὀφείλει εἰς τὸν φάρον τῆς βορείου εὐρωπαϊκῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου, ποῦ ὑψιάνεται ἐπὶ ὀκταγώνου πύργου, κτισθέντος τὸ 1769 ἀπὸ ἑλλήνα ἀρχιτέκτονα.

Ὁ Ξενοφῶν ἱστορεῖ ὅτι οἱ Θράκες οἱ οἰκοῦντες εἰς τὰ κατὰ μῆκος τοῦ Βοσπόρου σπήλαια, ἐχώριζον τὰς γαίτας τῶν με ἐξαιρετικὴν ἀκρίβειαν με ὑψηλὰ ὄρια (περιθέρες). Πρὸ τοῦ προφυλακτικοῦ δὲ αὐτοῦ μέτρου τῆς ιδιοκτησίας, ἀλληλοεσφάζοντο καθημερινῶς κατὰ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπολειμμάτων τῶν καρabiῶν, ποῦ ἐξώκελλον εἰς τὰς ὄχθας, ὠθούμενα ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸν τρομερὸν «θρακιῶν», τὸν «καραγιαλῆν» καὶ θριμματιζόμενα εἰς τὰς νησίδας καὶ τοὺς σκοπέλους, ποῦ ἀναδύουν κάτω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν ἀκοίμητον αὐτὸν φάρον. Αἱ Κυνάεαι ἢ Συμπληγάδες³⁾ ἢ Συνοράδες καὶ Πλαγκταί, ἀνήκουν εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ μητροπολίτης ἔλαβε τὴν «φήμην» ἀπὸ τοῦ 1746 «πανιερώτατος Δέρκων, ὑπέρριμος καὶ ἑξαρχος Βοσπόρου Θρακικοῦ καὶ Κυνάεων».

Δυτικῶς δὲ τοῦ χ. Φαναράκι, παράλιον ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, εἶναι τὸ λιμανάκι τῆς Χηλῆς=σκάλα δι' ἀγκυροβόλημα, τ. Κήλιας. Ἐκ τῆς Χηλῆς αὐτῆς ὁ ἐπίσκοπος Δέρκων παλαιότατα ἐγράφετο καὶ ὠνομάζετο ἀπὸ τοῦ

1) Ὁμώνυμον χωρίον τῆς Θράκης, παραθαλ. ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου ἢ Παρθένιον.

2) Ὁ Χάιμερ τὸ παράγει ἐκ τοῦ rānum=ψωμί.

3) Μία τῶν Συμπληγάδων, ὡς ἐκ τοῦ σχηματὸς τῆς, λέγεται τουρκ. οὔρεμέ-τα. σι=ρόκα, ἡλακάτη.

Αθηνάϊκον
Παννιν:
«Θρακικὴ Ἰστορία»
τ. II. 1940
σ. 154-155
(47-48)

783 «Δέρκων καὶ Χηλῆς», ὅπως καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι πρὸ τῆς ἀλώσεως, μέχρις ὅτου ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ἐτιμήθη εἰς Μητρόπολιν, περὶ τὰ τέλη τοῦ 18^{ου} αἰῶνος.

Εἰς τὸ φρούριον δὲ τῆς Χηλῆς, ἡ φύλαξις τοῦ ὁποίου ἦτο ἀνατεθειμένη ἀπὸ τὸν φιλελεύθερον Σελίμ Γ', ὅπως καὶ τὸν Μουσταφᾶν Δ', εἰς τοὺς Λαζοὺς δοκίμους, ὑπὸ ἀρχηγὸν τὸν Καμπακτοῦ ὀγλοῦ, Ἰουλ. 1808, ἐφρονεύθη ὁ τελευταῖος, ἀπὸ τοῦ φίλου τοῦ Σελίμ, ποὺ ἤλπισαν νὰ κατορθώσουν νὰ τὸν ἐπαναφέρουν εἰς τὸν θρόνον· ἀλλ' ὁ Μουσταφᾶς Δ', προλαβὼν ἐφόνευσε τὸν Σελίμ, 16)7)1808, καὶ συνωμοσία ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶν πασᾶν Μπαϊρακτάρην ἀπέτυχε. Εἰς τὸν κολλίσκον ὑπάρχει ναυαγοσωστικὴ ὑπηρεσία· αὐτὸς ἀποτελεῖ ἀλιευτικὸν σταθμὸν κατὰ Σ)βριο καὶ Ὁ)βριον ἰδίως· ἐδῶ ἀλιεύονται οἱ θύννοι 1) τῶν ὁποίων τὰ ψιροκάϊκα σταθμεύουν συνήθως εἰς τὸ λιμανάκι τῆς Χηλῆς.

Τὸ Φαναράκι ἐπὶ βυζαντινῶν ἦτο σημαντικὴ πόλις τοῦ θρακικοῦ θέματος. Τὸ 1877 ἡ κοινότης ἐξέδωκε χάριτα «ἀντικαταστατικά» νομίματα τῶν 10, 20 καὶ 40 παραδῶν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ναὸς Ἁγ. Γεωργίου, Φαναράκι, Ρούμελης» 2).

Μετὰ 7 ἔτη ὁ Καλέμης εἰσήκεν ἐκεῖ 150 οἰκογενεῖας ὀρθοδόξων ψαράδων γύρω ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ ὁποίου συνέρρεον προσκυνηταὶ ἀπὸ χωρῶν πέντε καὶ ἕξ ὠρῶν ἀποστάσεως.

Εἶχε σχολεῖον μικτὸν μὲ 60 ἀγόρια καὶ 30 κορίτσια ὑπὸ διδάσκαλον τὸν ψάλτην τῆς ἐκκλησίας, ἀντὶ 50 λ. Τ. ἐτησίως, ἦτο πρὸς 4 λίρας καὶ πλεον μνηαίως, ὅπως καὶ εἰς Μπαχτσέκιοι· διότι εἰς τὰ παρὰ τὸν Εὐξείνιον, ψυχρότατα αὐτὰ χωρὶς, δύσκολοι ἐδέχοντο νὰ μείνουν διδάσκαλοι. Ἐδῶ ἐγεννήθη ὁ οἰκ. πατριάρχης Γρηγόριος Γ', ὁ Φουρτουναῖδος, τοῦ ὁποίου ὁ ἀνεψιὸς ἐχάρισεν εἰς τὴν σχολὴν κτήματα, τὰ ἐνοίκια τῶν ὁποίων ἀπετέλουν τοὺς πόρους τῆς.

Τὸ 1914 τὸ Φ. εἶχε μόνον 470 κατοίκους, οἱ ὁποῖοι ἐκδιωχθέντες μεταξὺ Ἰαννουαρ. καὶ Αὐγ. 1915, μετόκησαν ἐντὸς τῆς Κ)λεως, δεινοπαθήσαντες, ὅπως οἱ περισσώτεροι κάτοικοι τῶν χωριῶν τῆς Δέρκων, μέχρι τοῦ 1924, ὁπότε προσέφυγον ὀριστικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα· συνγκίσθησαν εἰς τὸ Πέραμα τοῦ Πειραιῶς καὶ ἄλλοι δισκορπίσθησαν.

43—47. Εἰς τὰς ἀνωτέρω 42 χριστιανικὰς κοινότητας τῆς Δέρκων κατὰ καιροὺς περιελήφθησαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν συνοικίαν τοῦ Κι ρ ἔ τ ς Μπουρῆ (Βυζαντινὴ) τὸ Μπαρνακίον, τὸ Ναυαλίσιον, ἡ Ἁγ. Ματθαίου (Μαυροχώρα), περὶ τὸ Φάνριον.
1) Οἱ θύννοι εἶναι μεγάλαὶ καλαμῆδες, τὸ «τορίκια» ἢ «ταϊκιανὲ παλαμούτ», κατάλληλα διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς λακέρδας, ἀντιθέτως πρὸς τὰ «κουζοῦ παλαμούτ» ἢ παλαμιδάκια, τὰς βυζαντινὰς θυννίδας τοῦ Ἀντιφάνους ('Αθῆν. Lib. III, 119 β').

2) Εἰς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἑναντί του Φαναράκι τῆς Ἀνατολῆς

ἱερατικὸν προϊστάμενον τοῦ ἐκεῖ ἑλλην. ναοῦ αὐτὸς ἐσπούδασε πρὸ τοῦ 1880 τοὺς ἀνεπιούους του, τὸν Μιχαὴλ Κάλφουλον, ἱατρὸν τοῦ Πέραν καὶ τὸν Χρήστον Κάλφουλον, ἐπίσης ἱατρόν.

Τὸ χωρίον εἶχεν 160 οἰκογενεῖας γεωργῶν καὶ προμηθευτῶν οἰκοδομησίου ξυλίας. Εἰς αὐτὸ ὑπῆρχεν παλαιὸς ναὸς τῆς ἁγ. Παρασκευῆς καί, νεώτερος, ὁ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος.

Τὸ σχολεῖον του εἶχεν 80 μαθητάς, ὑπὸ ἓνα διδάσκαλον ἀντι 36 λ. Τ. καὶ τὸ σιτάρι τῆς χρονιάς του. Μετὰ τὸ 1884 ἐκτίσθη ἀρρεναγωγεῖον καὶ ἰδιαιτέρον παρθεναγωγεῖον.

Κατὰ τὸ 1924 οἱ Τσιφλικιοῦλῆδες προσέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγκατεστάθησαν παρὰ τὴν ἀρχαίαν Πέλλην, Β. τῆς λίμνης τῶν Γενιτσῶν, παρὰ τὰ λουτρά τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, εἰς τὸ 40ὸν χμ. τῆς δημοσίας ὁδοῦ Θεσσαλονίκης—Γενιτσῶν, καταγινόμενοι ἤδη εἰς τὴν κατάσκευὴν καρβούνων.

Φαναράκι.

42.—Φαναράκι¹⁾ ἢ Ρούμελι Φένεο, Φάρος καὶ Πάνιον²⁾, χωρίον καὶ ἀκρωτήριον. Τὸ ὄνομά του ὀφείλει εἰς τὸν φάρον τῆς βορείου εὐρωπαϊκῆς ὄχθης τοῦ Βοσπόρου, ποῦ ὑψώνεται ἐπὶ ὀκταγώνου πύργου, κτισθέντος τὸ 1769 ἀπὸ ἑλληνα ἀρχιτέκτονα.

Ὁ Ξενοφῶν ἱστορεῖ ὅτι οἱ Ἕλληνας οἱ οἰκοντες εἰς τὰ κατὰ μῆκος τοῦ Βοσπόρου σπήλαια, ἐχώριζον τὰς γαίτας των με ἐξαιρετικὴν ἀκριβείαν με ὑψηλὰ ὄρια (περιθέρες). Πρὸ τοῦ προφυλακτικοῦ δὲ αὐτοῦ μέτρου τῆς ἰδιοκτησίας, ἀλληλοεσφάζοντο καθημερινῶς κατὰ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπολειμμάτων τῶν καρabiῶν, ποῦ ἐξώκελλον εἰς τὰς ὄχθας, ὠθούμενα ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸν τρομερὸν «θρακιῶν», τὸν «καραγαλιῶν» καὶ θριμματιζόμενα εἰς τὰς νησίδας καὶ τοὺς σκοπέλους, ποῦ ἀναδύουν κάτω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν ἀκοίμητον αὐτῶν φάρον. Αἱ Κυάνειαι ἢ Συμπληγάδες³⁾ ἢ Συνορμάδες καὶ Πλαγκταί, ἀνήκουν εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ μητροπολίτης ἔλαβε τὴν «φήμην» ἀπὸ τοῦ 1746 «πανιερώτατος Δέρκων, ὑπέριτος καὶ ἑξαρχος Βοσπόρου Θρακικοῦ καὶ Κυνέων».

Δυτικῶς δὲ τοῦ χ. Φαναράκι, παράλιον ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, εἶναι τὸ λιμανάκι τῆς Χηλῆς=σκάλα δι' ἀγκυροβόλημα, τ. Κήλιας. Ἐκ τῆς Χηλῆς αὐτῆς ὁ ἐπίσκοπος Δέρκων παλαιότατα ἐγράφετο καὶ ὠνομάζετο ἀπὸ τοῦ

1) Ὁμώνυμον χωρίον τῆς Θράκης, παραθαλ. ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου ἢ Παρθένιον.

2) Ὁ Χάμμερ τὸ παράγει ἐκ τοῦ ranum=ψωμί.

3) Μία τῶν Συμπληγάδων, ὡς ἐκ τοῦ σχηματὸς τῆς, λέγεται τουρκ. οὔρεμ-τασι=ρόκα, ἡλακάτη.

Ἡμεῖς Γενιτσῶν
Γενιτσῶν
Θρακιῶν
τ. ΣΤ! 1940
σ. 154-155
(47-48)

783 «Δέρκων καὶ Χηλῆς», ὅπως καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι πρὸ τῆς ἀλώσεως, μέχρι τοῦ Ἰωάννου Ἁ' Ἀρχιεπισκοπῆ ἐτιμήθη εἰς Μητρόπολιν, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἰδ' αἰῶνος.

Εἰς τὸ φρούριον δὲ τῆς Χηλῆς, ἡ φύλαξις τοῦ ὁποίου ἦτο ἀνατεθειμένη ἀπὸ τὸν φιλελεύθερον Σελίμ Γ', ὅπως καὶ τὸν Μουσταφᾶν Δ', εἰς τοὺς Λαζοὺς δοκίμους, ὑπὸ ἀρχηγὸν τὸν Καμπακτσῆ ὀγλοῦ, Ἰουλ. 1808, ἐφονεύθη ὁ τελευταῖος, ἀπὸ τοῦ φίλου τοῦ Σελίμ, ποὺ ἤλπισαν νὰ κατορθώσουν νὰ τὸν ἐπαναφέρουν εἰς τὸν θρόνον· ἀλλ' ὁ Μουσταφᾶς Δ', προλαβὼν ἐφόνευσεν τὸν Σελίμ, 16/7/1808, καὶ συνωμοσία ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶν πασᾶν Μπαϊρακτάρην ἀπέτυχεν. Εἰς τὸν κολπίσκον ὑπάρχει ναυαγοσωστικὴ ὑπηρεσία· αὐτὸς ἀποτελεῖ ἀλιευτικὸν σταθμὸν· κατὰ Σ)βριο καὶ Ὁ)βριον ἰδίως· ἐδῶ ἀλιεύονται οἱ θύννοι τῶν ὁποίων τὰ ψυχοκάικα σταθμεύουν συνήθως εἰς τὸ λιμανάκι τῆς Χηλῆς.

Τὸ Φαναράκι ἐπὶ βυζαντινῶν ἦτο σημαντικὴ πόλις τοῦ θρακικοῦ θέματος. Τὸ 1877 ἡ κοινότης ἐξέδωκε χάριτας «ἀντικαταστατικά» νομίματα τῶν 10, 20 καὶ 40 παραδῶν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ναὸς Ἁγ. Γεωργίου, Φαναράκι, Ροῦμελῆς»¹⁾.

Μετὰ 7 ἔτη ὁ Καλέμης εὐλόγησεν ἐκεῖ 150 οἰκογενεῖας ὀρθοδόξων ψαράδων γύρω ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ ὁποίου συνέρχοντο προσκυνηταὶ ἀπὸ χωρῶν πέντε καὶ ἕξ ὥρων ἀποστάσεως.

Εἶχε σχολεῖον μικτὸν με 60 ἀγόρια καὶ 30 κορίτσια ὑπὸ διδάσκαλον τὸν ψάλτην τῆς ἐκκλησίας, ἀντὶ 50 λ. Τ. ἐτησίως, ἦτοι πρὸς 4 λίρας καὶ πλεόν μηνιαίως, ὅπως καὶ εἰς Μπαχτσέκιοι· διότι εἰς τὰ παρὰ τὸν Εὐξείνιον, ψυχρότατα αὐτὰ χωρὶς, δύσκολοι ἐδέχοντο νὰ μείνουν διδάσκαλοι. Ἐδῶ ἐγεννήθη ὁ οἰκ. πατριάρχης: Γρηγόριος Σ', ὁ Φουρτουριάδης, τοῦ ὁποίου ὁ ἀνεψιὸς ἐχάρισεν εἰς τὴν σχολὴν κτήματα, τὰ ἐνοίκια τῶν ὁποίων ἀπετέλουν τὴν πύρρον τῆς.

Τὸ 1914 τὸ Φ. εἶχε μόνον 470 κατοίκους, οἱ ὅποιοι ἐκδιωχθέντες μετὰ τὸ Ἰανουάριον καὶ Ἀπρ. 1915, μετόκησαν ἐντὸς τῆς Κ)λεως, δεινοπαθήσαντες, ὅπως οἱ περισσότεροὶ κάτοικοι τῶν χωρίων τῆς Δέρκων, μέχρι τοῦ 1924, ὅποτε προσέφυγον ὀριστικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα· συνακρίσθησαν εἰς τὸ Πέραμα τοῦ Πειραιῶς καὶ ἄλλοι διεσκορπίσθησαν.

43—47. Εἰς τὰς ἀνωτέρω 42 χριστιανικὰς κοινότητας τῆς Δέρκων κατὰ καιροὺς περιελήφθησαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν συνοικίαν τοῦ Κι ρ ἔ τ ς

1) Οἱ θύννοι εἶναι μεγάλαι παλαμῆδες, τὰ «τορῖκια» ἢ «τσιγκιανὲ παλαμούτ», κατάλληλα διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς λακέρδας, ἀντιθέτως πρὸς τὰ «κουζοῦ παλαμούτ» ἢ παλαμιδάκια, τὰς βυζαντινὰς θυρνίδας τοῦ Ἀντιφάνου (Ἀθῆν. Lib. III, 119 β').

2) Εἰς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἑναντίου τοῦ Φαναράκι τῆς Ἀνατολῆς